

Kylä nimen antaa, mies nimen kantaa – mutta miten oli naisten laita?

Matti Lehtiö

Otsikossa mainittu vanha hokema antaa oivallisen kuvan henkilöiden puhuttelunimien synnystä. Historiaan tutustumalla voimme nopeasti todeta hokeman oikeellisuuden. Suuri määrä henkilönimiin perustuvista talonimistä on syntynyt miesten nimistä. Taloluetteloidessa loistaa moninaisena Jussilat, Mattilat, Heikkilät yms. miehiset nimet. Naisten nimiin sitä vastoin törmäämme tuntuvasti harvemmin. Pikaisessa tutkimuksessa Kauhajoelta, Kurikasta, Jalasjärveltä, Alavudelta tai Nurmossa ei löydy ainoatakaan naisen nimeen pohjautuvaa talonimiä. Ilmajoen osalta tutkimus on todennäköisesti yhtä laiha, ainoastaan yksi nimi saattaa sisältää naisen nimen, mutta täytyy korostaa, että nimen syntyhistoria on tulkinnanvarainen.

Ilmajoelta löytyy **TORALA** niminen talo, jonka nimen taustalla saattaisi olla **DORATHEA** nimi. Dorathea nimestä on tavattu mm. Torati ja Toratei puhuttelumuodot 1600-luvulta Pohjanmaalla. Nimen selitykseksi löydämme kuitenkin muitakin vaihtoehtoja, voisimmehan ajatella, että Toralassa oli jossakin vaiheessa niin toraisa asujaimisto, että ympäristö nimesi talon sen riitaisen elämäntavan mukaan. Toralan nimen syntyhistorian taustalla on kuitenkin ilmeisesti sellainen tilanne, että sillä on ollut alun perin toinen nimi.

Vastaavasti Laihialta löytyy yksi väliaikainen naisen nimeen pohjautuva talonimi: **HELKALA**. Tämä nimi häviää myöhemmin käytöstä. Jos siis naisen nimi puuttuu esittelemissämme alueilta, näyttää Kyrönmaalla sitä vastoin naiset olevan jonkin verran edustettuna.

Ylistaron Topparlan kylästä löydämme **MAIJALAN** talon. Marian nimivariantti Maija lienee ollut aikoinaan erittäin suorittu.. Runsaslukuisena sen tapaa mm. isonvihan jälkeen vuonna 1723 alkavissa henkikirjoissa. Kyrönjokivartta alajuoksulle seuraten löydämme Ylistarosta toisenkin naisennimeen perustuvan talonimen Riarehdosta, eli Isostakylästä. Kylässä on **AUNELAN** talo, joka kantaa Aune nimisen emännän muistoa. Aune nimen ruotsinkielinen vastine on **AGNETA**. Kummassakin tapauksessa nimenantajien ajoittaminen on suorittamatta.

Isonkyrön Palonkylästä löytyy **VARPOLA** eli **VARPULAN** talo, jälkimmäisen niminen talo löytyi aikoinaan myös Isonkyrön Perän kylästä. Perälän Varpula siirtyi isojaon seurauksena 1700-luvulla Ritaalan kylään. Kummassakin tapauksessa talonimen taustalla lienee ruotsinkielinen **VALBORG** nimi. Näiden lisäksi Vähänkyrön Krekinlän kylästä löytyy **VAPPULAN** talo, jossa yhteys Valborg nimeen on selkeä.

ANNALA nimisiä taloja löytyy Isostakyröstä kaksi, Orismalasta ja Palhojaisista. Näiden lisäksi Lapualta löytyy Annalan talo. Yhteys Anna nimeen on selkeä. Orismalan ja Lapuan tapauksessa nimen syntyhistoria on selvittämättä, mutta Palhojaisten Annalan nimen tausta tunnetaan. Palhojaisissa esiintyy vielä 1600-luvulla Kaustisen talopari, joista toista kutsuttiin Annalaksi. Vähänkyrön Torkkolassa esiintyvän talonimen **ELLILÄ**, nimen taustaa voidaan pitää myös selkeänä ja Elli nimeen perustavana. Yhtä selvä on myös Hiiripellon **MALLULAN** nimi, se perustuu ruotsinkieliseen **MALIN** nimeen.

Näiden edellä mainittujen nimien lisäksi listaa voidaan vielä jatkaa yhdellä nimellä **PUOTU**, jonka niminen talo sijaitsi aikoinaan Isonkyrön Kylkkälän kylässä. Nopeasti katsomalla nimen sisältämä naisennimi ei välttämättä käy ilmi. Kun tilan talonhaltijaksi ilmoitetaan vv.1576-94 **BOTILDA** niminen leskiemäntä, voidaan arvella talonimen yhdistyvän häneen. Aikalaiset todennäköisesti kutsuivat tätä lähes kaksikymmentä vuotta taloan eteenpäin vienyttä naisihmistä Puotildaksi, josta sitten Puotu nimi kehittyi. Toinen Puotilda nimen muiston kantaja saattaa olla Vähänkyrön **PUOTELIN** talo. Nimijohdatus ei ole kuitenkaan kiistaton.

Naisennimeen viittaa todennäköisesti epäsuorasti myös Lapuan **LESKELÄ** talonimi. Leskelä oli nimeltään alunperin Hemminki ja nimi vaihtui 1570-luvulla emännöineen Martta-lesken aikana, erotukseksi alueen muista Hemmingin taloista. Jos lukija on perehtynyt alueemme talonimistöön, hän saattaa kaivata listasta Ylistaron Topparlan ja Lapuan **MARTTALAN** taloja.

Vaikka Martta nimi esiintyy naisennimenä jo 1500-luvulla (Ruotsinkielinen kirjoitusasu: **MARTHA; MÄRTA**), yhteys ei ole kiistaton. Ainakin Topparlan kylän Marttala esiintyy asiakirjoissa myös **MARTOLAIN** muodossa. Tämän vuoksi onkin todennäköisempää, että nimien pohjana on miehennimi Martti; Martin; Marttu jonka ruotsinkielinen kirjoitusasu on **MÅRTEN**.